

Toon Tellegen

KAD SU SVI BILI BESPOSLENI

priče

Naslov izvornika:

Toen niemand iets te doen had, ISBN 90 214 8382 3

Copyright © Copyright text © 1987 by Toon Tellegen

Copyright illustrations © 1987 by the Estate of Mance Post

Original title *Toen niemand iets te doen had*

First published in 1987 by Em. Querido's Uitgeverij, Amsterdam

© Za hrvatsko izdanje Lector, 2023.

© Za prijevod Gioia-Ana Ulrich Knežević i Lector, 2023.

ISBN 978-953-8361-18-0

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu

Sveučilišne knjižnice Rijeka pod brojem 150620056.

Sva prava pridržana. Nijedan se dio bez prethodnog dopuštenja nakladnika ne smije umnožavati ili koristiti u bilo kojem obliku ili na bilo koji način.

TOON TELLEGEN

KAD SU SVI BILI BESPOSLENI

Ilustracije Mance Post

**S nizozemskoga prevela
Gioia-Ana Ulrich Knežević**

Rijeka, 2023.

Jednoga vrućeg dana, kad su svi bili besposleni i kad su uglavnom pospano visjeli na prozorima, sjedili pred vratima ili ležali u travi na riječnoj obali, vjeverica je išla od kuće do kuće i tražila nekoga tko je željan pustolovine.

– Pustolovina? – upitao je mravojed, zijevnuo, zatvorio oči i zahrkao.

– Željan čega? – pitao je pelikan, podvio krila, položio glavu na rame i smjesta usnuo san bez snova.

– Razmislit ću o tome – rekla je štuka i spustila se na dno rijeke kamo je vjeverica malokad zalazila.

Nitko nije obraćao pozornost na vjevericu, svi su bili umorni pri pomisli na pustolovinu.

Tada je vjeverica svakomu koga bi susrela rekla: – Znam jednu zagonetku.

– O – rekao je slon. – Što ću dobiti ako pogodim?

– Ne znam, jer nikad nećeš pogoditi.

– Onda neću niti pogađati – reče slon.

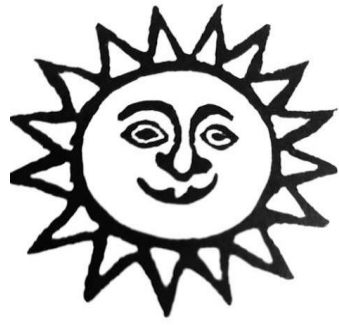
– Bijelo je i... – Ali slon je spustio uši i kazao: – Ipak neću pogađati.

– Bijelo je i ima... – reče zatim vjeverica čaplji. Ali čaplja je poletjela uvis iz trske i nestala iz vida. Vjeverica je potom otišla na plažu.

– Bijelo je i ima četiri strane, pojavljuje se samo ujutro, miriše na smolu, škripi, pokatkad padne i uglavnom je veselo – rekla je vjeverica najbrže što je mogla morskome psu u zapjenjenu moru. Ali valovi su se uzburkali i morski je pas nestao u velikome valu, ne želeći razmišljati o odgovoru sve dok vjeverica ne kaže što bi dobio ako ponudi točan odgovor.

Vjeverica se ražalostila. Nije imala ništa što bi mogla dati, a, osim toga, bojala se da je odgovor na zagonetku koju je jednom čula od gavrana pogrešan. Odgovor je bio: kit. „Ali kit ne škripi“, pomislila je vjeverica. Samo se nadala da nitko nikada neće riješiti zagonetku.

Sunce je bilo visoko na nebu i nitko nije želio ništa drugo doli spavati ili drijemati. Vjeverica je potražila hlad u vlatima trave, zavukla se pod njih, zatvorila oči i sanjala kako po moru pluta crvena santa leda, koju će cijelu pojesti sama. U snu je uzdahnula od zadovoljstva.

Vjeverica je još spavala kad je s vjetrom dolepršalo pismo i zavuklo se ispod ulaznih vrata.

Kad je začula šuštanje papira, skočila je iz kreveta i otvorila pismo. Bijaše to malo, sivkasto pismo kiselkasta mirisa.

Čitala je:

Draga Vjeverice,

pozivam te na svoju proslavu. Vrlo malu proslavu.

Nisam pozvala nikoga drugoga.

Hoćeš li odmah doći?

Dagnja

Vjeverica se hitro odjenula, zgrabila teglu usoljenih bukovih žirova i otrčala na plažu što je brže mogla. Dagnja je živjela u maloj uvali.

Vjeverica je pokucala na njezinu školjku.

– Pst – začulo se šaputanje iznutra.

– To sam ja – reče tiho. – Vjeverica.

Dagnja je odškrinula svoju školjku i ugledala vjevericu.

– Oh – kazala je.

– Čestitam – rekla je vjeverica. – Donijela sam nešto.

– Samo spusti – dodala je dagnja.

Vjeverica je sjela. Topla morska voda mreškala joj se oko repa, dok se dagnja preko puta ljuljala amo-tamo.

Dugo je vladala tišina. Potom je dagnja upitala – Sviđa li ti se proslava?

– Da – odgovori vjeverica.

– Znaš – reče dagnja – na velikim se proslavama uvijek moraš smijati.

– Da – kazala je vjeverica.

Zatim je iznova zavladao tišina. Dagnja nakon nekog vremena ispod oklopa izvadi komadić sladića.

– Imam nešto ukusno za tebe – reče.

- Odlično – odvrati vjeverica i poče grickati sladić.
- Ali meni nije rođendan – reče dagnja zatim.
- Ne? – upita vjeverica.
- Ne – odvrati dagnja. – Ja nikad ne slavim rođendan, jer uvijek valja svašta pripremiti.
- Da – složi se vjeverica.
- Ovo sam organizirala tek tako.
- O.

Opet je dugo vladala tišina. Dagnja je netremice gledala vjevericu, a vjeverica je dopustila da joj lice obasjavaju zrake sunca koje su se odbijale od vode.

- Je li dovoljno ugodno? – upitala je.

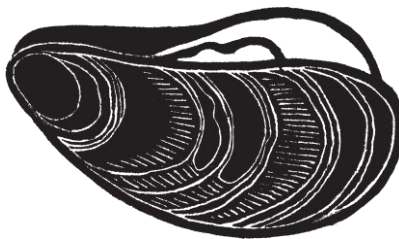
Dagnja je kimnula.

U kasno poslijepodne dagnja je kazala: – A sad moraš poći. Bok.

Zatvorila je školjku i otplutala.

- Hvala – rekla je vjeverica, ali dagnja je više nije čula.

Vjeverica je polako i zadovoljno gacala po plićaku vraćajući se plažom natrag u šumu.

Jednom je vjeverici jako nedostajao mrav. Nije znala zašto, ali osjećala je to cijelim tijelom, čak i vrhom repa.

„Mrav“, razmišljala je. „Mrav, mrav, mrav.“

Znala je da takve misli neće pomoći, ali nije ih mogla zaustaviti.

„Kad bi barem u zraku postojala neka ruka“, pomislila je, „kojom bi se moglo dohvatiti nešto što se nalazi daleko...“

Vidjela je tu ruku pred sobom i vidjela je mrava sklupčana negdje u šupljemu stablu.

Ruka je hodala šumom i kroz drveće provlačila jedan po jedan prst ne pomaknuvši ni list. Zastala je ispred šupljeg debla. Zatim se kažiprst zavukao u njega i dodirnuo mrava po leđima.

– Hej, što...? – povikao je mrav koji je očito spavao.

Prst se savio, ispravio, pa ponovno nagnuo prema otvoru u deblu.

– Što? Da pođem s tobom? – upita mrav.

Prst je kimnuo.

– Tko si ti uopće? – doda mrav promatrajući prst, a zatim vani i cijelu ruku.

No odgovor nije dobio. Ruka je polako hodala ispred njega, kroz drveće, s jednim po jednim prstom. Kad bi mrav na trenutak zastao, mali bi prst nečujno kliznuo natrag i pogurao ga.

Tako su hodali šumom, ruka i mrav.

Sunce je polako zalazilo. Posvuda na drveću lišće je šuštalalo, a voda u rijeci je žuborila. Kad su došli blizu bukve, vjeverica se trgne.

„Ah“, pomisli, „kakve ja misli imam. Kad bih imala ogledalo, sigurno bih ih mogla vidjeti!“
Uzdahnula je. Još joj je nedostajao mrav, iako nije znala što zapravo znači kad ti netko nedostaje. No prije negoli je uspjela smisliti nešto drugo, vjeverica začu nekakvo šuškanje koje joj se učinilo poznatim i ugleda čudnu sjenu, nalik na glavu s pet ušiju, kako klizi niz stablo bukve.

– Odakle si se ti stvorio? – upita vjeverica.

Mrav je slegnuo ramenima.

– Je li još koja grana slobodna? – upita mrav i sa stabla zakorači na jednu grančicu pokraj velike grane na kojoj je sjedila vjeverica.

– Nedostajao si mi – reče vjeverica. I tiho doda: – Jednom ćeš mi morati objasniti što to zapravo znači: nedostajati.

– Da – odvrati mrav.

Vjeverica je sjedila na vrhu grane, zadubila se u misli te pala. Odnio ju je nalet vjetra i završila je u ribnjaku. Nestala je pod vodom te malo poslije izronila.

– Upomoć – zavapila je.

Pokraj nje šaran izboči glavu.

– Skroz sam mokra! – povikala je vjeverica.

– Mokra, mokra... – rekao je šaran. – Samo pazi da se ne osušiš.

– Ali, kad sam mokra, hladno mi je – kazala je vjeverica i počela drhtati.

– Kad se osušim, postane mi vruće – napomenuo je šaran, povlačeći glavu pod vodu koliko god je mogao. Samo su mu usne virile kako bi još uspio nešto reći.

– Pokatkad – nastavio je – ovdje dolje zrak pada poput kiše, guste kapljice zraka od kojih posve proključam. Nedavno sam tri dana bio toliko suh da sam se morao zavući pod morsku travu. Ne, bolje da nikad ne budeš suha...

– Ali ono što je tebi suho, meni je...

No šaran je već bio nestao u dubini, a vjeverica pomisli: „Ne bih se trebala uvijek pretvarati da sve znam. Jer možda sam u krivu. Možda sam ja uvijek u krivu.“

Zadrhtala je i pomislila: „Tko zna, možda mi je sad baš toplo.“

Otplivala je na obalu i zamislila se: „Tko zna, možda upravo letim visoko zrakom u zelenom kaputu...”

Na obali se ispružila na suncu i mislila: „A možda ja ništa ne znam. To bi bilo baš čudno!”

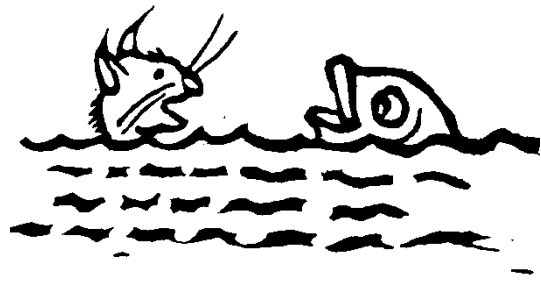
Namrštila se pa su joj se između dviju bora pojavile posljednje kapi vode i komadić morske trave te joj kliznuli niz obraze.

A onda je zaspala.

Malo kasnije šaran je opet provirio, pogledao oko sebe i ugledao vjevericu kako leži u travi. Odmahnuo je glavom, doplivaao do obale i repom vrlo nježno zapljusnuo val vode po vjeverici.

– Osušit ćeš se – rekao je tiho.

Vjeverica je sanjala da joj je jako vruće i da kapi znoja teku s nje na sve strane te da su joj prsti, uši i nos pomodrijeli i pobijeljeli.

Jednog je dana kiša toliko padala da se rijeka izlila iz korita. Voda je postojano rasla i ubrzo je većina stabala dopola bila pod vodom.

Šaranu nije smetala kiša i iz rijeke je zaplivao ravno u šumu. Pokucao je vjeverici na vrata. Ona je sjedila na stolu.

– Uđi – rekla je prigušenim glasom.

– Zdravo, vjeverice! – kazao je šaran i uplivao unutra.

– Sjedni – rekla je vjeverica. Stala je na stol koji je već bio pod vodom. Šaran je sjeo pokraj prozora i udobno se smjestio. Uživao je u tamnozelenom pogledu i domahnuo štuki koja je na drugoj strani plivala pokraj hrasta i znatiželjno razgledavala uokolo.

– Želiš li čaja? – upita vjeverica.

– Rado – odvrati šaran.

Vjeverica je rasula listiće čaja u kut sobe i repom pomiješala vodu.

– Čaj je prilično slab – dodala je vjeverica.

– Ma, nema veze – odgovorio je dobro raspoloženi šaran. Otplivao je do ugla i otpio nekoliko gutljaja čaja koji je ondje klokotao.

– Znaš – reče šaran. – Volio bih da uvijek pada kiša. I volio bih da Mjesec jednom sja ispod vode.

– O da? – odvrati vjeverica popevši se na vazu koja je stajala posred stola.

– Ne volim zrak – reče šaran. – Ne vjerujem mu. Zapravo mislim da je podmukao.

– Ali to nije tako – dometnu vjeverica. – Ja jako volim zrak. – Mali valovi već su joj zapljuskivali ramena.

Netko je pokucao na prozor.

– Losos! – povikao je šaran. Otvorio je prozor i losos je doplivao.

Vjeverica je s vaze skočila u vodu i otplivala van. Popela se na jednu granu iznad svoje kuće. Još je padala kiša.

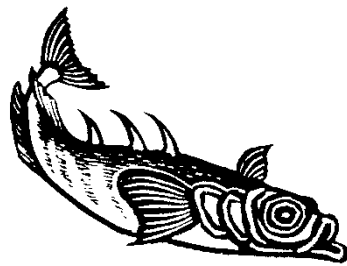
Nedugo zatim doplivao je mrav. Imao je tužan pogled kao vjeverica. Sjedili su jedno do drugoga i šutjeli.

Ispod njih, u vjeveričinoj kućici, bila je gužva, jer su navratili i grgeč i dupin, a malo potom i deverika i koljuška.

– Ima dovoljno čaja – reče vjeverica.

Po mjehurićima koji su izlazili iz vode, vidjeli su da se dolje pleše i pjeva.

Mjesec je izišao i posljednja kap kiše tiho je bućnula u svjetlucavu vodu koja je dopirala sve do vrhova drveća. Nedugo potom zasjale su zvijezde, a mrav i vjeverica oprezno su utonuli u san.

Jednoga je dana vjeverica ležala u travi na rubu šume i gledala u nebo kada joj je pobjegla jedna riječ. – Ah! – povikala je, iako je nitko nije čuo, jer je ondje bila posve sama.

– Koja li je to riječ bila? – razmišljala je. Pijesak, trava, alge, rakovi, debeo...

Više se nije mogla sjetiti. Riječ je nestala i više je nije bilo.

Kad je malo poslije naišla lasta, vjeverica joj je ispričala što joj se dogodilo.

– Oh – reče lasta – i meni se to često događa. Jutros sam zaboravila riječ „ja“. A jučer mi je iz čista mira pobjeglo moje ime.

– Ti si lasta – reče vjeverica.

– Da, to sad opet znam – reče lasta. – Ali jučer doista nisam znala tko sam.

Vjeverica je odmahнула glavom. Smatrala je da je to vrlo čudno.

– I meni je – doda lasta. – I sad kad već razgovaramo o tome: još jedna riječ mi je pobjegla... uf... kako je to neugodno...

Nemirno je lepršala amo-tamo. Vjeverica je iznenađeno pogleda.

– Ovo ovdje... – reče lasta pokazujući na sve strane.

– Zrak ? – upita vjeverica.

Lasta je krilima obavila vjevericu. – Hvala, puno hvala! – povika.

Vjeverica se s mukom izvukla ispod lastinih krila.

– Nedavno sam nešto zaboravila zauvijek – reče lasta i odjednom se iznova uozbilji.

– Što to? – upita vjeverica.

– Eh..., kad bih samo znala...

– Ali kako znaš da si to zauvijek zaboravila? – zamisli se vjeverica.

– Jer sam posvuda tražila – odvrati lasta. – Ništa nisam preskočila.

Zastala je na trenutak, a zatim kazala: – Ali sada mi to više nije tako strašno.

Vjeverica se pitala je li ona ikad nešto zaboravila zauvijek. Ali osjeti da joj je od tog pitanja počelo krckati u glavi, kao led pod teškim korakom, i brzo se dosjeti nečega drugoga.

– Idem dalje – reče lasta.

– U redu – odgovori vjeverica.

Lasta je poletjela i polako odletjela. Nakon što je nekoliko puta zamahnula krilima, okrenula se i povikala: – A kamo sad letim?

– U daljinu! – doviknu vjeverica.

– O hvala ti – uzviknu lasta – puno ti hvala!

Lasta je postajala sve manja, a daljina koja se širila u beskonačnost i svjetlucala povremeno bi zatreperila i doimala se nedostižnom. „Nikada neću zaboraviti tu riječ. Daljina“, pomislila je vjeverica.

– Meni se jednom pokvario njuh – reče cvrčak.

– Njuh? Kako se on može pokvariti? – upita vjeverica.

– Sve se može pokvariti – odvrati cvrčak. – Zemlja, valovi, tišina, tvoje stopalo, tvoj glas, pa i tvoj njuh. To se dogodilo kad sam jednom vrlo jako mirisao ružu.

– Je li boljelo? – upita vjeverica.

– Strašno – odgovori cvrčak. – Ali to zapravo nije bol, to je smrad. Osjećaš užasan smrad trule zemlje, gnjila korijenja, ustajale masti. Uh.

– Baš grozno – rekla je vjeverica. – I onda?

– Otišao sam k strizibubi i ona mi je sredila njuh.

– Pa kako?

– Uklonila ga je mirisom pelinova soka. Dva sam mjeseca mirisao samo pelin. Nisam smio pomirisati ništa drugo.

– Ajme, čovječe... – čudila se vjeverica.

– Onda mi je bilo bolje – reče cvrčak.

– I sve to zbog jedne ruže...

– Da, ali ja sam je jako dugo mirisao.

Vjeverica je prebirala po sjećanju tragajući za nečim posebnim što je doživjela, ali nije ništa mogla pronaći.

– Ja još nikada nisam doživjela nešto posebno – reče tiho.

– Stvarno? – upita cvrčak. – Nevjerojatno!

I pogleda vjevericu velikim, znatiželjnim očima.

Jednoga jutra vjetar je donio pismo i otpuhao ga pod vjeveričina ulazna vrata. Omotnica je bila plava i mirisala je slankasto, kao da je dugo putovala preko mora.

Vjeverica otvori pismo i pročita:

Vjeverice,

odsrca se nadam da ćeš biti sretna kad ovo pročitaš. Očekujem da će te ganuti i, tko zna, možda ćeš čak i zaplakati. Od sreće. Nemoj mi pisati, ali uživaj u mojim riječima i žarko se nadaj da ćeš dobiti još ovakvih pisama.

Tvoja ponizna rajska ptica

Sutradan je vjeverica dobila pismo u crvenoj omotnici koja je mirisala na palme i trsku.

Vjeverice,

kako ti se svidjelo moje prethodno pismo? Prelijepo, zar ne? A ovo je mnogo ljepše. Od ovoga ćeš pisma uzdrhtati od sreće. Znaš li pokatkad uzdrhtati od sreće? Ili od sreće radiš nešto drugo? Zračiš? Blistaš? Ako je tako, onda sada blistaš.

Tvoja pokorna rajska ptica

Idućega dana omotnica je bila žuta i mirisala je na drva za ogrjev i na divlji čaj.

Vjeverice,

pismo koje ćeš dobiti sutra... to pismo...

Tvoja najneuhvatljivija rajska ptica

Sljedećega dana, ranom zorom, vjeverica je sjedila pred ulaznim vratima i osluškivala vjetar koji je mogao donijeti novo pismo.

